**ADMINISTRATĪVĀ RAJONA TIESA**

**RĒZEKNES TIESU NAMS**

Lietas Nr.A420379313
Lietas arhīva Nr.A42-00949-14/42

# SPRIEDUMS

LATVIJAS TAUTAS VĀRDĀ

Rēzeknē 2014.gada 21.janvārī

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā:

tiesnesis Māris Šļakota,

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /R.Ž/ pieteikumu par Daugavgrīvas cietuma administrācijas faktisko rīcību, nenodrošinot pieteicējam cilvēktiesību standartiem atbilstošus apstākļus Daugavgrīvas cietuma/numurs/. un/numurs/.kamerā, morālā kaitējuma atlīdzināšanu Ls 3000 apmērā,

ar atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicināto iestādi Ieslodzījuma vietu pārvaldi.

## Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs/R.Ž/ iesniedza Ieslodzījuma vietu pārvaldē 2013.gada 12.marta iesniegumu, apstrīdot Daugavgrīvas cietuma administrācijas faktisko rīcību – nenodrošināšanu ar cilvēktiesību standartiem atbilstošiem apstākļiem Daugavgrīvas cietuma kamerās, tostarp/numurs/. un/numurs/.kamerā. Lūdza atlīdzināt morālo kaitējumu Ls 3000 apmērā.

Pieteicējs apstrīdēšanas iesniegumā norādīja, ka 2012.gada 30.novembrī tika ievietots Daugavgrīvas cietuma/numurs/.dzīvojamā kamerā, kurā bijuši necilvēcīgi apstākļi, proti:

1) kameras platība neatbilst 9 ieslodzīto izvietošanai;

2) kamerā ir divstāvu gultas, kas ir savstarpēji savienotas, tādējādi pārkāpjot tiesības uz individuālo guļamvietu, kā arī liedzot pilnvērtīgu atpūtu un naktsmieru;

3) kamerā ir nepietiekams mākslīgais un dabiskais apgaismojums;

4) kamerā nav trauksmes pogu, tādēļ, lai nepieciešamības gadījumā izsauktu cietuma darbiniekus, ieslodzītajiem ir jāsit pa kameras durvīm;

5) kameras kosmētiskais stāvoklis ir kritisks – krāsa uz sienam ir nolobījusies, no griestiem birst apmetums, uz sienām un griestiem ir pelējuma sēnīte;

6) sanitāra mezgla norobežojums ir formāls – tas ir no plēves vai lupatas, izlietne nav norobežota;

7) kamerā nav pieejams karstais ūdens trauku mazgāšanai.

Lai pieteicēju sodītu par viņa sūdzībām, 2013.gada 25.februārī pieteicējs ievietots Daugavgrīvas cietuma/numurs/.karantīnas kamerā, kur turēts līdz 2013.gada 27.februārim. Pieteicējs uzskata, ka apstākļi kamerā bijuši necilvēciski, un proti:

1) kamerā nav tualetes poda, tādēļ tajā ir nelabs gaiss un nepatīkama smaka;

2) kamerā nav dabiskās ventilācijas un apgaismojuma, jo logi ir veidoti no stikla blokiem un tos nav iespējams atvērt;

3) mākslīgā ventilācija nenodrošina kameru ar pietiekamu svaiga gaisa daudzumu,

4) mākslīgais apgaismojums nav pietiekams;

5) kamerā nav uzkopšanas piederumu (grīdas lupatas, birstes u.tml.);

6) kamerā nav trauksmes pogas;

7) no griestiem brist apmetums;

8) tualetes telpā ir grūti nokārtot dabiskās vajadzības, jo nav iespējams iztaisnoties;

9) kamerā nav pieejams karstais ūdens.

[2] Ar Ieslodzījuma vietu pārvaldes 2013.gada 15.aprīļa lēmumu Nr.1/15.2-Ž/1554 (turpmāk – Lēmums):

1) atzīta par prettiesisku Daugavgrīvas cietuma administrācijas faktiskā rīcība, nenodrošinot pieteicējam iespēju reizi septiņas dienās nomazgāties pirtī vai dušā un nomainīt gultas veļu, par ko noteikts morālā kaitējuma patstāvīgs atlīdzinājums – rakstveida atvainošanās;

2) pārējā daļā Daugavgrīvas cietuma administrācijas rīcībā pārkāpumi nav konstatēti un pieteicējam atteikts izmaksāt morālā kaitējuma atlīdzinājumu Ls 3 000 apmērā.

Lēmumā norādīts šāds pamatojums.

[2.1] Pieteicējs, būdams apcietinātā statusā,/numurs/.kamerā atradās no 2012.gada 30.novembra līdz 2013.gada 14.janvārim un no 2013.gada 18.janvāra līdz 2013.gada 25.februārim.

Saskaņā ar Daugavgrīvas cietuma Nodrošinājuma un inženiertehniskās daļas 2013.gada 8.aprīļa izziņu,/numurs/.kameras platība ir 28,7 $m^2$. Strīdus periodā kamerā atradās no 3 līdz 7 ieslodzītajiem, ieskaitot pieteicēju, tātad, vienam ieslodzītajam tika nodrošināta platība, kas nav mazāka par 4,1 $m^2$. Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 19.panta ceturtā daļa noteic, ka dzīvojamā platība izmeklēšanas cietumā vienam apcietinātajam nedrīkst būt mazāka par trim kvadrātmetriem.

[2.2] Saskaņā ar Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 19.panta piekto daļu kamerās, kurās uzturas apcietinātie, nodrošina dabisko apgaismojumu, bet diennakts tumšajā laikā — mākslīgo apgaismojumu./numurs/.kamerā atrodas divi stikloti logi (1,10 m x 1,50 m), drošības apsvērumu dēļ katrs logs apmēram līdz pusei ir aprīkots ar metāla konstrukciju, bet otra loga puse ir aprīkota ar gaismas un gaisa caurlaidīgām restēm – sietu, kas nodrošina dabīgo apgaismojumu kamerā. Mākslīgo apgaismojumu nodrošina divi dienas apgaismojuma gaismekļi ar divām luminiscences 36W spuldzēm katrā. Dabīgais un mākslīgais apgaismojums kamerā ir pietiekams.

[2.3]/numurs/.kamera ir apmierinošā tehniskajā stāvoklī. Turklāt Daugavgrīvas cietuma kamerās pastāvīgi tiek veiktas kameru tehniskās apskates. Gadījumā, ja kamerā tiek konstatētas nepilnības, iespēju robežas tās tiek novērstas.

/numurs/.kamerā ir nodrošināta mākslīgā un dabīgā ventilācija. Gaisa pieplūde tiek nodrošināta caur atveramajiem logiem, kā arī kamerā ir ierīkota mākslīgās ventilācijas sistēma (izsūcējventilācija), kura tiek ieslēgta pēc ieslodzīto lūguma. Mākslīgās ventilācijas sistēma ir darba kārtībā, bojājumi vai darbības traucējumi netika konstatēti.

Pārvaldes ieskatā/numurs/.kamera ir nodrošināta ar pietiekamu gaisa cirkulācijas un apmaiņas sistēmu, kas regulē arī gaisa relatīvā mitruma mazināšanos, nepieļaujot pelējuma sēnītes izveidošanos. Par gaisa apmaiņu kamerā ir atbildīgi paši ieslodzītie, laicīgi nodrošinot tās kameras vēdināšanu – atverot vai aizverot logus. Arī pieteicējs apstrīdēšanas iesniegumā nenorāda, ka/numurs/.kamerā ir nepietiekama gaisa cirkulācija.

[2.4] Kamerā ir ierīkots sanitārais mezgls, tajā ir klozetpods ar vāku. Sanitārais mezgls ir norobežots no pārējās telpas ar necaurspīdīgu plēvi. Kamerā ir brīvi pieejama izlietne ar nepārtrauktu aukstā ūdens padevi.

Sanitārā mezgla norobežojumam nav jānodrošina, lai ieslodzītais vispār nebūtu redzams, bet gan tam ir jānodrošina ar tualetes apmeklējumu saistīto dziļi personisko un intīmo detaļu noslēpšanu no citu acīm. Nav nekādas nozīmes, vai aizslietnis ir no cieta vai no mīksta materiāla, būtiski ir tas, ka šāds aizslietnis pilda savu funkciju, t.i., norobežo personu tualetes apmeklējuma laikā no pārējās telpas un pietiekamā līmenī slēpj šāda apmeklējuma intīmās detaļas./numurs/.kamerā esošais sanitārā mezgla norobežojums nodrošina ieslodzītajiem pietiekamu privātumu.

Neviens normatīvais akts nenosaka, kā jāizvieto kamerā esošais aprīkojums un kurā vietā būtu jāizvieto izlietne. Turklāt pieteicējs nav norādījis, kā izlietnes izvietojums kamerā var būtiski ierobežot viņa cilvēktiesības.

[2.5]/numurs/.kamera nav aprīkota ar izsaukuma pogu, taču trauksmes poga nav vienīgā iespēja, kā sazināties ar amatpersonu. Ieslodzītajām personām vienmēr ir iespēja sazināties un izsaukt cietuma amatpersonu, vai nu klauvējot pie kameras durvīm, vai pasaucot ar balsi. Ieslodzīto personu uzraudzība ir organizēta tā, ka katrā režīma korpusa stāvā vienmēr atrodas kāda cietuma amatpersona, līdz ar to šāds izsaukums tiek sadzirdēts. Pieteicējs nenorāda nevienu reālu situāciju, kad Daugavgrīvas cietuma

amatpersona nebija sasniedzama nepieciešamības gadījumā. Nevienā nacionālajā normatīvajā aktā brīvības atņemšanas iestādei nav noteikts pienākums kamerās ierīkot izsaukuma pogas.

[2.6]/numurs/.kamerā ir četras divstāvu gultas un viena vienstāva gulta. Ievērojot telpu platības lietderīgu izmantošanu, nodrošinot pēc iespējas lielāku brīvo platību, lai ieslodzītie varētu brīvāk pārvietoties kamerā, divstāvu gultas ir savienotas pa divām.

Laika posmā no 2012.gada 30.novembra līdz 2013.gada 25.februārim kamerā atradās ne vairāk par 7 ieslodzītājiem, ieskaitot iesniedzēju.

Saskaņā ar Apcietinājumā turēšanas kartības likuma 19.panta sestās daļas nosacījumiem, apcietinātajam izmeklēšanas cietumā nodrošina individuālu gultas vietu, gultas piederumus un dvieli. Pēc Daugavgrīvas cietuma ierastās kārtības, ja ieslodzītā ievietošanas kamerā brīdī ir pieejamas vairākas brīvas vietas, guļamvieta tiek ierādīta, ievērojot ieslodzīta vēlmi. Nav pamata uzskatīt, ka laika posmos, kad kamerā bija brīvas vismaz četras guļamvietas, netika ņemta vērā pieteicēja izvēle.

Neviens normatīvais akts neliedz pieteicējam iespēju vērsties pie cietuma administrācijas ar lūgumu atļaut aizņemt citu brīvo vietu kamerā. Turklāt pieteicējs nav norādījis uz šādas iespējas nepastāvēšanu vai uz Daugavgrīvas cietuma administrācijas atteikumu nomainīt guļamvietu. Līdz ar to, nav pamatota pieteicēja sūdzība par Daugavgrīvas cietuma administrācijas rīcību, ierādot tādu guļamvietu kamerā, kur pieteicējam bija traucēts nakts miers.

No normatīvajiem aktiem nav konstatējams brīvības atņemšanas iestādes pienākums pieteicēju nodrošināt ar atsevišķi no citām gultām stāvošu, individuālu gultu. Neviens normatīvais akts arī neparedz brīvības atņemšanas iestādei aizliegumu ierādīt ieslodzītājam guļamvietu divstāvu gultā. Lietā nav strīda, ka pieteicējam tika nodrošināts atsevišķs matracis un individuālie gultas piederumi un veļa personīgai lietošanai. Pieteicējs varējis netraucēti gulēt.

[2.7]/numurs/.kamerā ir brīvi pieejama izlietne ar nepārtrauktu aukstā ūdens padevi. Neviens normatīvais akts neparedz brīvības atņemšanas iestādei ikdienā nodrošināt ieslodzītājiem pieeju karstajam ūdenim kamerā. Atbilstoši Eiropas Padomes Spīdzināšanas novēršanas komitejas standartiem ieslodzījuma vietā ieslodzītajam ir jānodrošina iespēju nomazgāties dušā vai mazgāšanās telpā, bet kamerā būtu jābūt ūdenskrānam.

Karstā ūdens padeve kamerā nav vienīgais risinājums trauku mazgāšanai. Ministru kabineta 2007.gada 27.novembra noteikumu Nr.800 „Izmeklēšanas cietuma iekšējās kārtības noteikumi" (turpmāk – Noteikumi Nr.800) 4.pielikuma „Priekšmeti un pārtikas produkti, kurus apcietinātajam ir atļauts glabāt" 11.punkts noteic, ka apcietinātājam ir tiesības glabāt rūpnieciski izgatavotu elektriskais ūdens sildītāju ar automātisku izslēdzēju. Saskaņā ar Noteikumu Nr.800 nosacījumiem notiesātais ūdens sildītāju ar automātisku izslēdzēju var iegadāties cietuma veikalā (Noteikumu Nr.800 10.pielikuma 8.punkts) vai var saņemt pienesumā vai sūtījumā (Noteikumu Nr.800 11.pielikuma 8.punkts). Ņemot vērā minēto, pieteicējam, izmantojot elektrisko ūdens sildītāju, nerastos problēmas kamerā uzsildīt ūdeni trauku mazgāšanai.

[2.8] Pieteicējs kopā ar vēl diviem ieslodzītājiem/numurs/.kamerā atradās no 2013.gada 25.februāra līdz 2013.gada 27.februārim (nepilnas divas diennaktis).

Kamerā ir viens logs (1,10 m x 1,20 m, materiāls – stikla bloks). Nav pamatots pieteicēja apgalvojums, ka logs no stikla blokiem nenodrošina dabīgo apgaismojumu. Stikla bloku gaismas caurlaidība sasniedz no 50 % līdz 70 %. Tā kā dabiskā apgaismojuma līmeņa nepietiekamība ir subjektīvs viedoklis, kas pamatots uz personas iekšējām sajūtām un pārliecību, katram cilvēkam var būt atšķirīga gaismas uztvere, tādēļ, lai nodrošinātu papildus apgaismojumu kamerā, kamera aprīkota ar mākslīgo dienas gaismas apgaismojumu – vienu dienas gaismekli ar divām luminiscences spuldzēm, katra ar 36W jaudu. Šāds mākslīgais apgaismojums ir pietiekams.

[2.9]/numurs/.kamerā ir ierīkota dabīgā un mākslīgā ventilācija. 2012.gadā Daugavgrīvas cietuma Daugavpils nodaļas kamerās, ieskaitot karantīnas kameras, tika ierīkoti ventilācijas caurumi, kuri ir savienoti ar ventilācijas šahtu, kurā nodrošināta izeja uz āru. Tādējādi kamerās nodrošināta nepārtraukta dabīgā ventilācija. Papildus tam telpa tiek vedināta, atverot kameras metāla durvis.

Kamerā ir ierīkota mākslīgā nosūces ventilācijas sistēma, kas ir darba kārtībā, sistēmas bojājumi vai darbības pārtraukumi laika posmā no 2013.gada 25.februāra līdz 2013.gada 27.februārim netika konstatēti.

Gaisa pietiekamība ir subjektīvs viedoklis, kas balstīts uz konkrēta cilvēka subjektīvām izjūtām. Pārvalde kritiski vērtē iespēju, ka kamerā bija gaisa trūkums.

[2.10]/numurs/.kamera ir aprīkota ar sanitāro mezglu, kas ir norobežots no kameras ar koka aizslietni un durvīm, izlietni ar aukstā ūdens padevi, kas atrodas ārpus sanitārā mezgla. Sanitārais mezgls ir norobežots un ieslodzītajiem ir iespējams nodrošināt privātumu, aizverot durvis. Sanitārais mezgls nav aprīkots ar sēdpodu, bet gan ar grīdas tualetes podu. Neviens normatīvais akts nenosaka, kādam jābūt sanitāra mezgla aprīkojumam brīvības atņemšanas iestāžu dzīvojamās kamerās. Eiropas Padomes rekomendācija Rec (2006)2 „Eiropas cietumu noteikumi" paredz, ka ieslodzītajiem pastāvīgi ir pieejamas sanitārās labierīcības, kurās ievērotas higiēnas prasības un ieslodzīto tiesības uz privātumu (19.3.punkts). Minētā prasība ir ievērota. Pieteicējam nav subjektīvo tiesību pieprasīt, lai sanitārais mezgls tiktu aprīkots tieši ar sēdpodu.

Pieteicējs norāda, ka/numurs/.kameras sanitārajā mezglā nav iespējams iztaisnoties, lai stāvus kārtotu dabiskās vajadzības. Pārvalde noskaidroja, ka/numurs/.kamerā ir arkas veida griesti. Sanitārais mezgls atrodas uz paaugstinājuma (augstums 0,30 cm no grīdas), līdz griestiem ir 1,50 m līdz 1,60 m attālums, kas neļauj pilnībā iztaisnoties. Taču pārvaldes ieskatā minētais nevar radīt būtisku apgrūtinājumu dabisko vajadzību kārtošanai.

[2.11]/numurs/.kamera nav aprīkota ar izsaukuma pogu, ko pārvalde neuzskata par būtisku cilvēktiesību pārkāpumu, norādot argumentus, kas ir līdzīgi attiecībā uz/numurs/.kameru norādītajiem.

[2.12]/numurs/.kameras mitrā uzkopšana notiek katru dienu. Kameras uzkopj cietuma saimnieciskajā apkalpē nodarbināti notiesātie

un uzkopšanas brīdī kamerā izvietotie notiesātie tiek izvesti no kameras, sanitārais mezgls papildus tiek uzkopts ar saimniecības pastu. Ņemot vērā minēto, ieslodzītājiem, kas atrodas karantīnas kamerā, nav nepieciešams pašiem uzkopt kameru, līdz ar to nav nepieciešamības arī glabāt kamerā uzkopšanas inventāru un līdzekļus.

[2.13] Jautājumā par karstā ūdens pieejamību/numurs/.kamerā pārvalde norādīja argumentus, kas ir līdzīgi attiecībā uz/numurs/.kameru norādītajiem.

[2.14] Kamera ir apmierinošā tehniskā stāvoklī.

[2.15] Būtisks cilvēktiesību aizskārums pieteicējam nevarēja rasties arī tādēļ, ka viņš/numurs/.kamerā uzturējās tikai nepilnas divas diennaktis.

[3] Pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu, kurā lūdza atzīt par prettiesisku Daugavgrīvas cietuma administrācijas faktisko rīcību, nenodrošinot pieteicējam cilvēktiesību standartiem atbilstošus apstākļus Daugavgrīvas cietuma/numurs/. un/numurs/.kamerā, kā arī piedzīt morālā kaitējuma atlīdzinājumu Ls 3 000 apmērā.

Pieteikumā norādīja tos pašus argumentus, kas norādīti apstrīdēšanas iesniegumā (sk. sprieduma [1] punktu).

[4] Tiesai iesniegtajā rakstveida paskaidrojumā Ieslodzījuma vietu pārvalde neatzina pieteikumu, atsaucoties uz Lēmuma argumentiem.

**Motīvu daļa**

[5] Izvērtējot lietas dalībnieku argumentus un lietas materiālus, tiesa secina, ka pieteikums ir nepamatots un noraidāms.

[6] Lietā ir strīds par to, vai uzturēšanās apstākļi/numurs/.kamerā un/numurs/.kamerā pārkāpa pieteicēja tiesības.

Pieteicējs neapstrīd Daugavgrīvas cietuma informāciju par laika posmiem, kuros viņš uzturējies strīdus kamerās, un proti,/numurs/.kamerā no 2012.gada 30.novembra līdz 2013.gada 14.janvārim un no 2013.gada 18.janvāra līdz 2013.gada 25.februārim, bet/numurs/.kamerā – no 2013.gada 25.februāra līdz 2013.gada 27.februārim. No Daugavgrīvas cietuma izziņas (*lietas 37.lapa*) izriet, ka no 2012.gada 30.novembra līdz 2013.gada 12.martam, tātad arī strīdus periodā, pieteicējs bija apcietinātā statusā. Tas nozīmē, ka uz izskatāmo lietu attiecas Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma normas.

[7] Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 19.pants noteic, ka dzīvojamā platība izmeklēšanas cietumā vienam apcietinātajam nedrīkst būt mazāka par trim kvadrātmetriem (panta ceturtā daļa). Kamerās, kurās uzturas apcietinātie, nodrošina dabisko apgaismojumu, bet diennakts tumšajā laikā — mākslīgo apgaismojumu, arī ventilāciju. Kameras aprīko ar galdu, taburetēm (soliem) un gultām, kā arī iekārto vietas apcietināto personisko mantu glabāšanai un sanitāro mezglu, kas ir norobežots no pārējās telpas (panta piektā daļa). Apcietinātajam izmeklēšanas cietumā nodrošina individuālu gultas vietu, gultas piederumus un dvieli. Ne retāk kā reizi septiņās dienās apcietinātais mazgājas pirtī vai dušā, un viņam nodrošina tīru gultas veļu. Apcietinātajam nodrošina personiskās higiēnas ievērošanas iespējas, kā arī iespēju mazgāt savu veļu un drēbes (panta sestā daļa).

Sīkāku regulējumu par tām apcietināto materiālā nodrošinājuma minimālajām prasībām, par kurām lietā ir strīds, minētais likums nesatur.

[8] Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 89. pants noteic, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar šo Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem. Satversmes 95. pants noteic, ka valsts aizsargā cilvēka godu un cieņu. Spīdzināšana, citāda cietsirdīga vai cieņu pazemojoša izturēšanās pret cilvēku ir aizliegta. Nevienu nedrīkst pakļaut nežēlīgam vai cilvēka cieņu pazemojošam sodam.

Eiropas Padomes Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 3.pants noteic, ka nevienu cilvēku nedrīkst spīdzināt vai cietsirdīgi vai pazemojoši ar viņu apieties vai sodīt.

Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (turpmāk – Pakts) 7.pants noteic, ka nevienu nedrīkst pakļaut spīdzināšanai vai nežēlīgi, necilvēcīgi vai pazemojoši apieties ar viņu vai sodīt. Savukārt Pakta 10.pants noteic, ka visām personām, kurām atņemta brīvība, ir tiesības uz humānu apiešanos un cilvēka personībai piemītošās pašcieņas respektēšanu. Tas nozīmē, ka pret personām, kurām ir ierobežota brīvība, nedrīkst izturēties pretēji Pakta 7.panta noteikumiem, kā arī personas nedrīkst tikt pakļautas citām grūtībām vai ierobežojumiem, kā tikai tām, kas izriet no brīvības atņemšanas apstākļiem. Personas, kurām atņemta brīvība, bauda visas tiesības, kas noteiktas Paktā, ar tiem ierobežojumiem, kas slēgtā vidē ir neizbēgami (*General Comment No.21: Replaces general comment 9 concerning humane treatment of persons deprived of liberty (Art.10): 10/04/92,Human Rights Committee, para 3).*

Tātad citētajās tiesību normās ir nepārprotami nostiprināts cilvēka spīdzināšanas un necilvēcīgas izturēšanās aizliegums, tostarp nepieļaujot šādu izturēšanos arī pret ieslodzītām personām.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka no Konvencijas 3.panta valstij izriet pienākums nodrošināt, lai visi ieslodzītie tiktu turēti apstākļos, kas ir savienojami ar cilvēka cieņu, lai soda izpildes veids nepakļautu attiecīgo personu tādas intensitātes grūtībām vai pārbaudījumam, kas pārsniedz neizbēgamo ieslodzījumam piemītošo ciešanu līmeni un lai, ņemot vērā ieslodzījuma praktiskās prasības, ieslodzītā veselība un labklājība tiktu adekvāti nodrošināta *(Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004.gada 2.decembra sprieduma lietā „Farbtuhs pret Latviju" 51.punkts, 2002.gada 15.jūlija sprieduma lietā „Kalašņikovs pret Krieviju" 95.punkts)*.

Ņemot vērā minēto, tiesa secina, ka no spīdzināšanas, necilvēcīgas vai pazemojošas apiešanās un sodīšanas aizlieguma izriet valsts pienākums nodrošināt ieslodzītajām un apcietinātajām personām pienācīgus apstākļus ieslodzījuma vietā un šādu apstākļu nenodrošināšana var radīt cilvēktiesību pārkāpumu.

[9] To, vai konkrētajā gadījuma ir būtiski ierobežotas cilvēktiesības, palīdz izvērtēt arī rekomendējoša rakstura dokumenti, kuri vienlaikus ir ar pietiekami autoritatīvu raksturu.

Saskaņā ar Eiropas cietumu noteikumu (Eiropas Padomes Ministru komitejas Ieteikums Rec(2006)2 dalībvalstīm par Eiropas cietumu noteikumiem) 18.1. apakšpunktu apstākļiem ieslodzītajiem paredzētajās telpās, un jo īpaši guļamtelpās, ir jābūt tādiem, kas neaizskar cilvēka cieņu un, cik vien iespējams, nav pretrunā ieslodzīto tiesībām uz privāto dzīvi, kā arī tiem jāatbilst veselības un higiēnas prasībām, jo klimatiskajiem apstākļiem, un jo īpaši platībai, gaisa kubatūrai, apgaismojumam, apkurei un ventilācijai šajās telpās jāpievērš pietiekami daudz uzmanības.

Visās ēkās, kurās jādzīvo, jāstrādā vai jāpulcējas ieslodzītajiem, saskaņā ar šo noteikumu 18.2.apakšpunktu telpām jāatbilst šādām prasībām: logiem ir jābūt pietiekami lieliem, lai ieslodzītie normālos apstākļos varētu lasīt vai strādāt dabiskā apgaismojumā un, ja vien ēkā nav atbilstošas gaisa kondicionēšanas sistēmas, lai pa tiem telpās varētu ieplūst svaigs gaiss, kā arī mākslīgajam apgaismojumam jāatbilst atzītiem tehniskiem standartiem (..).

Eiropas cietumu noteikumu 19.3.apakšpunktā noteikts, ka ieslodzītajiem pastāvīgi ir pieejamas sanitārās labierīcības, kurās ievērotas higiēnas prasības un ieslodzīto tiesības uz privātumu.

[10] Par apstākļiem strīdus kamerās tiesa secinājumus izdara no šādiem pierādījumiem:

1) ziņām, kas ietvertas pieteicēja 2013.gada 12.marta iesniegumā Ieslodzījuma vietu pārvaldei un pieteikumā tiesai (sk. sprieduma [1] punktu);

2) ziņām Daugavgrīvas cietuma administrācijas izziņās par apstākļiem kamerās;

3) lietā iesniegtajiem/numurs/.kameras un/numurs/.kameras fotoattēliem, ņemot vērā Daugavgrīvas cietuma sniegto informāciju, ka/numurs/.kamerā 25. un 26.februārī tika veikti remontdarbi un, tātad, kameru fotoattēli, kas visdrīzāk iegūti jau pēc kameras remonta, var precīzi neatspoguļot kameras patieso stāvokli pieteicēja uzturēšanās laikā.

[11] Tiesa noraida kā nepamatotu pieteicēja argumentu, ka/numurs/.kameras platība nebija atbilstoša.

Eiropas Spīdzināšanas novēršanas komiteja savos ziņojumos vairākkārt ir ieteikusi normatīvajā regulējumā paredzēt, ka platības norma cietumos kopmītņu tipa telpās vienam notiesātajam nevar būt mazāka par 4 $m^2$ (*sk., piemēram, Report to the Latvian Government on the visit to Latvia carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 27 November to 7 December 2007, para 36, http://www.cpt.coe.int/documents/lva/2009-35-inf-eng.htm#_Toc196040 774*).

Savukārt Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka cietuma kameras platība ir būtisks aspekts, kas jāņem vērā, izvērtējot, vai ieslodzījuma apstākļi ir pazemojoši. Ja uz vienu ieslodzīto ir mazāk nekā 3 $m^2$, tad, Eiropas Cilvēktiesību tiesas ieskatā, kamera ir uzskatāma par tik pārapdzīvotu, ka tas pats par sevi ir pamats Konvencijas 3.panta pārkāpuma konstatēšanai (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009.gada 22.oktobra sprieduma lietā „Orchowski pret Poliju" 122.punkts; Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2011.gada 20.oktobra sprieduma lietā „Mandic un Jovic pret Slovēniju" 75.punkts*). Šāds standarts paredzēts arī Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 19.panta ceturtajā daļā.

Kā tas izriet no Daugavgrīvas cietuma administrācijas sniegtās informācijas, periodos, kad pieteicējs uzturējies/numurs/.kamerā, platība kamerā uz vienu ieslodzīto bijusi ne mazāka par 4,1 $m^2$. Secināms, ka/numurs/.kamera nebija pārapdzīvota.

[12] Izvērtējot pieteikumu daļā par individuālās gultas vietas neierādīšanu, tiesa atzīst, ka nepieciešamība gulēt cieši blakus novietotās un savstarpēji savienotās gultās var pārkāpt Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 19.panta sestajā daļā un starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos nostiprinātās tiesības. Proti, šāda gultasvieta pēc būtības nav uzskatāma par individuālu un var saturēt pazemojuma elementu, kā arī aizskart personas tiesības uz privāto psiholoģisko telpu.

Vienlaikus tiesa secina arī to, ka, lai atzītu kādu faktu par notikušu, nav pietiekami ar varbūtībām. Faktu nodibināšana administratīvajā procesā tiesā notiek ar likumā paredzētajiem pierādīšanas līdzekļiem. Pieteicējs norāda vien to, ka uzturējies kamerā, kur gultas bija

savienotas. Savukārt atbildētāja sniegtā informācija liecina, ka/numurs/.kamerā bijusi arī viena atsevišķa, ar citām nesavienota gulta. Pieteicējs nav izteicis nekādus iebildumus pret Lēmuma argumentu, ka trūkst norāžu par to, ka pieteicējam arī faktiski nebija iespējas izvēlēties individuālu gultas vietu. Tiesa secina, ka pieteicēja tiesību aizskārums izskatāmajā gadījumā nav pierādīts.

Jautājumā par naktsmiera traucējumu, guļot divstāvu gultā, tiesa norāda, ka arī tai gadījumā, ja pieteicējs patiešām bijis spiests gulēt divstāvu gultā, tas liecinātu vien par atsevišķām subjektīvām neērtībām, kuras nevar atzīt par tiesību ierobežojumu. Šādas neērtības ir risināmas iesniegumu un sūdzību kārtībā. Arī tiesu praksē nav nostiprinātas atziņas, ka gulēšana divstāvu gultā būtu atzīstama par tiesību uz individuālu gultas vietu pārkāpumu.

[13] Novērtējot lietā iesniegtos/numurs/.kameras un/numurs/.kameras fotoattēlus kopsakarā ar cietuma administrācijas rakstveida informāciju par kameru aprīkojumu, tiesa neatrod pamatu secinājumam, ka minētajās kamerās mākslīgais un dabiskais apgaismojums bijis tik nepietiekams, ka tas radījis būtiskas ciešanas un līdz ar to būtisku pieteicēja cilvēktiesību aizskārumu. Tiesa atzīst, ka dabiskā apgaismojuma daudzums, it sevišķi/numurs/.kamerā, varētu būt lielāks, taču nav pamata secināt, ka apstākļi šajā ziņā bijuši kritiski. Tiesa ņem vērā, ka pieteicējs nav sniedzis izvērstāku skaidrojumu par apgaismojuma trūkumu un tā radītajām sekām.

[14] Tiesību normas neparedz ieslodzījuma vietu kameras aprīkot ar trauksmes pogām. Pārvalde norāda, ka ieslodzītajiem ir iespējams arī citādā veidā vērsties pie cietuma administrācijas, piemēram, pieklauvējot pie kameras durvīm.

Nav noliedzams, ka trauksmes pogu esība kamerās nodrošinātu ērtu iespēju nepieciešamības gadījumā izsaukt cietuma darbinieku, tostarp arī kritiskās situācijās, piemēram, ieslodzīto drošības vai veselības apdraudējuma gadījumā. Vienlaikus nav pamata secinājumam, ka minētā iespēja nevar tikt nodrošināta Ieslodzījuma vietu pārvaldes norādītajā veidā – klauvējot pa durvīm vai ar balss palīdzību. Pieteicējs vispārīgi sūdzas par trauksmes pogas neesamību, nenorādot nevienu konkrētu gadījumu, kad nav bijis iespējams izsaukt cietuma darbinieku. Līdz ar to nav konstatējams arī iestādes rīcības prettiesiskums, kas būtu aizskāris pieteicēja tiesības.

[15] Tiesa atzīst, ka sanitārā mezgla aprīkošana ar uzkaramo plēves aizslietni nav uzskatāma par pilnvērtīgu, labai dzīvojamās kameras aprīkošanas praksei atbilstošu sanitārā mezgla iekārtojumu. Tas drīzāk ir pagaidu līdzeklis, lai nodrošinātu ieslodzīto privātumu tualetes apmeklējuma laikā pirms sanitārais mezgls tiek pārbūvēts, uzstādot norobežojuma sienas un durvis. Taču, ja vērtē plēves aizslietņa funkcionalitāti no privātuma nodrošināšanas viedokļa, ir jāpiekrīt Ieslodzījuma vietu pārvaldes norādēm, ka arī plēves aizslietnis spēj nodrošināt ar tualetes apmeklējumu saistīto dziļi personisko un intīmo detaļu noslēpšanu no citu acīm. Lai gan šāds sanitārā mezgla iekārtojums pelna kritiku no estētisko īpašību viedokļa, taču nav nekāda pamata uzskatīt, ka tas nepietiekami norobežo tualetes apmeklētāju un nenodrošina privātumu.

Arī tas apstāklis, ka/numurs/.kamerā nebija norobežota izlietne, tiesas vērtējumā nerada pieteicēja tiesību aizskārumu.

[16] Lai gan nav šaubu, ka karstā ūdens neesamība centrālajā ūdens padevē ir ievērojams trūkums un rada personai zināmas neērtības, tomēr, ņemot vērā Eiropas Padomes Spīdzināšanas novēršanas komitejas standartos noteikto attiecībā uz ieslodzījumu cietumā, svarīga ir iespēja ieslodzītajam nomazgāties dušā vai mazgāšanas telpā, bet kamerā būtu jābūt ūdenskrānam. Tas nozīmē, ka kamerā primāra ir ūdens kā tāda esība. Savukārt personas iespēja nomazgāties ir realizējama, izmantojot mazgāšanas telpu vai pirti, kurā nenoliedzami ir jābūt siltajam ūdenim.

Ieslodzījuma vietu pārvalde ir atzinusi par prettiesisku Daugavgrīvas cietuma administrācijas faktisko rīcību, nenodrošinot pieteicējam iespēju reizi septiņas dienās nomazgāties pirtī vai dušā un nomainīt gultas veļu, par ko noteica arī morālā kaitējuma patstāvīgu atlīdzinājumu – rakstveida atvainošanos pieteicējam. Ir jāatzīmē, ka minētais pārkāpums izpaudies kā viens gadījums, kad nākamo pirts apmeklējuma dienu pieteicējs bijis spiests gaidīt deviņas dienas.

Tā kā/numurs/.kamerā un/numurs/.kamerā bija nodrošināta ūdens pieejamība vispār un vispārīgi pieteicējam nebija ierobežotas vai liegtas iespējas nomazgāties dušā vai cita veida mazgāšanās telpās (izņemot iepriekš minēto gadījumu), pieteicēja prasība par karstā ūdens padeves nodrošināšanu kamerā nav pamatota.

Tiesa piekrīt Ieslodzījuma vietu pārvaldes argumentiem, ka saskaņā ar Noteikumu Nr.800 normām apcietinātajam ir tiesības glabāt rūpnieciski izgatavotu elektrisko ūdens sildītāju ar automātisku izslēdzēju. Tādējādi apcietinātajiem ir iespējas, izmantojot elektrisko ūdens sildītāju, kamerā nelielos daudzumos nodrošināt karsto ūdeni, kas tiesas ieskatā ir pietiekoši trauku mazgāšanai.

[17] No lietas materiāliem tiesa negūst apstiprinājumu pieteicēja norādēm, ka/numurs/.kamerā un/numurs/.kamerā valdījuši antisanitāri apstākļi, ka tajās bijis pelējums, ka minēto kameru tehniskais stāvoklis bijis tik kritisks, ka uzturēšanās tajās radījusi būtiskas ciešanas .

Tāpat tiesa nesaskata pamatu konstatēt/numurs/.kameras nepietiekamu ventilāciju, ņemot vērā cietuma sniegto informāciju, ka/numurs/.kamerā gaisa apmaiņu nodrošināja dabīgā un mākslīgā ventilācija. Pieteicēja apgalvojumi par ventilācijas nepietiekamību ir nekonkrēti un subjektīvi. Tie ir nepietiekami, lai konstatētu pārkāpumu.

[18] Tā kā/numurs/.kameras tualete bija aprīkota ar ūdens noliešanas sistēmu, kā arī kamerā darbojās ventilācija, nav pamata uzskatīt, ka nepatīkamās smakas kamerā bijušas pastāvīgi.

Vērtējot tualetes/numurs/.kameras tualetes aprīkojumu, tiesa atzīst, ka tualete uzskatāma par neērtu, jo arkas veida griestu dēļ tajā ir apgrūtinoši iztaisnoties. Tomēr, tiesa ņem vērā, ka pieteicējs/numurs/.kamerā uzturējies aptuveni divas diennaktis, kādēļ minētās neērtības nesasniedza tādu ciešanu pakāpi, lai varētu runāt par būtisku cilvēktiesību pārkāpumu.

[19] Administratīvā procesa likuma 92.pants nosaka, ka ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personīgo kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību.

Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 6.panta pirmo daļu tiesības uz zaudējuma atlīdzinājumu rodas, ja starp iestādes prettiesisko rīcību un cietušajam nodarīto zaudējumu pastāv tieša cēloņsakarība. Minētā likuma 9.pants noteic, ka morālais kaitējums var tikt nodarīts ar personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu prettiesisku aizskārumu. Tātad, morālā kaitējuma atlīdzinājuma pamatā ir valsts pārvaldes rīcības prettiesiskums. Tā kā tiesa Daugavgrīvas cietuma administrācijas rīcību neatzīst par prettiesisku, nav pamata arī pieteikuma apmierināšanai daļā par morālā kaitējuma atlīdzināšanu.

[20] Pieteicējs ar tiesneša 2013.gada 30.maija lēmumu ir pilnīgi atbrīvots no valsts nodevas samaksas. Tā kā pieteikums ir noraidāms, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta ceturto daļu pieteicējam nosakāms pienākums atmaksāt valstij valsts nodevu pilnā apmērā triju mēnešu laikā pēc sprieduma stāšanās spēkā.

**Rezolutīvā daļa**

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251., 289.-291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

**nosprieda:**

noraidīt pilnīgi /R.Ž/ pieteikumu par Daugavgrīvas cietuma administrācijas faktisko rīcību, nenodrošinot pieteicējam cilvēktiesību standartiem atbilstošus apstākļus Daugavgrīvas cietuma/numurs/. un/numurs/.kamerā, morālā kaitējuma atlīdzināšanu Ls 3000 (4268,62 *euro*) apmērā.

Noteikt /R.Ž/, /personas kods/, pienākumu atmaksāt valstij valsts nodevu 28,46 *euro* apmērā triju mēnešu laikā pēc sprieduma stāšanās spēkā un iesniegt tiesai valsts nodevas apmaksu apliecinošu dokumentu.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rēzeknes tiesu namā.

Tiesnesis M.Šļakota